Nr. 1. *Braşov*, 1 (13) Aprilie 1887. **Anul II.**

ŞCÓLA ŞI FAMILIA

FÓIĂ PENTRU PĂRINŢI ŞI ÎNVĂŢĂTORI.

ESE DE DOUĔ ORĬ PE LUNĂ.

Redactorĭ: ***Ioan Popea*** *şi* ***Andreiŭ Bârseanu.***

Abonamentul: Pentru **Austro-Ungaria** pe an 3 fl.; pe $^1/_2$ an 1 fl. 60 cr.; pe $^1/_4$ an 1 fl. — Pentru **România** pe an 10 leĭ; pe $^1/_2$ an 5 leĭ.

Abonamentele sĕ fac la administratorul foiĭ **Ión Dariu**, în Braşov. — Manuscriptele sĕ trimit unuia dintre redactorĭ tot în Braşov.

Cuprinsul: Cătră cetitorĭ. — Insemnătatea crescereĭ în familie şi influinţa eĭ asupra vieţiĭ popórelor. — Cum are să facă învĕţătorul pe eleviĭ din anul I. de şcólă cunoscuţĭ cu noţiunea »proposiţiune.« — Învĕţătorilor românĭ (poesie). Bibliografie. — Diverse.

Cătră cetitorĭ!

Retrăgêndu-sĕ d-l. *I. Dariu* din cause sanitare dela redacţiunea acesteĭ foĭ, comitetul Reuniuneĭ învĕţătorilor românĭ din districtul X a binevoit a ne încredinţa nouĕ pentru anul al doilea conducerea eĭ.

Am primit cu plăcere acéstă onorifică însărcinare, deşi nu ne ţinem de-a dreptul de Reuniunea, despre care e vorba; am primit'o, siguri fiind, că lucrul la care sûntem chemaţĭ a da şi noĭ modestul nostru sprijin, este un lucru de folos, un lucru vrednic de órecare muncă şi ostenélă.

Crescerea tinerimeĭ şi îndestrarea eĭ cu cunoscinţele de lipsă pentru viaţa practică este o cestiune de prima ordine pentru orĭ şi care popor, care doresce să aibă un viitor maĭ bun, şi care în genere voiesce ca să trăiască. Acéstă cestiune trebue să ne întereseze într'un grad de tot însemnat şi pe noĭ Româniĭ, cu atât maĭ vêrtos, de óre-ce némul nostru, împedecat fiind vreme îndelungată de greutăţile cele maĭ felurite, nu şĭ-a putut desvolta după cuviinţă puterile, cu care l'a dăruit Dumneḑeŭ, ci numaĭ în timpul din urmă a fost chiemat la o viaţă maĭ înaltă, a fost chiemat să'şĭ ia locul cuvenit în concertul popórelor vrednice de viaţă, în concertul popórelor iubitóre de înaintare şi de cultură.

Măréță este lucrarea, ce avem să o îndeplinim, frumos și estins este câmpul, ce ni s'a dat spre îngrijire. Dară ca acest câmp să nu rămână părăginit, ci să aducă totdéuna ródele așteptate, avem trebuință de lucrători harnici și isteți, trebue să ne pregătim de timpuriŭ puterile de lipsă, care să fiă în stare a învinge orĭ și ce greutățĭ, ce s'ar puté iví. Pentru-ca poporul nostru să'șĭ pótă îndeplini cu demnitate chiemarea sa, trebue să avem o tinerime bine pregătită atât trupesce, cât și sufletesce.

Pregătirea acésta, după cum sĕ scie, sĕ face în douĕ locurĭ. Ea sĕ începe în *familiă*, unde sĕ pune basă la desvoltarea ulterióră a orĭ și căruĭ individ, și sĕ continuă și sĕ desăvêrșesce în *școlă*.

Dară pentru-ca aceste douĕ fundamentale instituțiunĭ ale societățiĭ omenescĭ, pentru-ca aceste douĕ puternice pârghiĭ ale culturei să pótă produce resultatul dorit, este de lipsă ca ele să lucre mână în mână, ca amêndouĕ să fiă necontenit în cea maĭ perfectă armoniă.

Convinsă de adevĕrul și însemnătatea acestuĭ principiŭ, Reuniunea învĕțătorilor noștri din împrejurimea Brașovuluĭ a dedicat organul sĕŭ, fóia acésta, în primă liniă *stabilireĭ uneĭ strînse legăturĭ între școla română și familia română.*

Pĕtrunșĭ sûntem și noĭ de însemnătatea principiuluĭ, despre care e vorba, și acesta a fost singurul motiv, care ne-a îndemnat să ne întovărășim la lucrarea începută de frațiĭ învĕțătorĭ, realisarea acestuĭ postulat, fără de care silințele crescĕtorilor și învĕțătorilor rĕmân în partea cea maĭ mare zadarnice, va fí stéua conducĕtóre, asupra căreia vor fí îndreptate neîntrerupt privirile nóstre, câtă vreme vom avé fericirea de a remâné la cârma fóeĭ de față.

Ca și în anul trecut, organul acesta va căuta în tot chipul să apropie cât sĕ póte maĭ mult unul de altul cele douĕ sanctuare ale crescereĭ, să aducă în legătură cât sĕ póte de strînsă pe părinți cu învĕțătorĭ. Afară de acésta fóia nóstră va cuprinde ca și până acum unele indigitări asupra educa-

ţiuneĭ în casa părintéscă şi în şcólă, precum şi deosebite îndrumărĭ şi sfătuirĭ colegiale în privinţa moduluĭ de purcedere din partea învĕţătorului în clasă şi în privinţa tractăreĭ deosebitelor obiecte de învĕţământ, maĭ cu sémă din instrucţiunea primară. De asemenea va urmărí fóia nóstră cu tótă băgarea de sémă mişcările maĭ însemnate din viaţa nóstră şcolară şi culturală, şi în deosebĭ va căuta să pună pe cetitoriĭ sĕĭ în curent cu deosebitele scrierĭ, ce vor apăré la noĭ, la Românĭ, pe terenul educaţiuneĭ şi instrucţiuneĭ.

Este evident, că aceste lucrurĭ nu sĕ pot face, séŭ cel puţin nu sĕ pot face cu succesul dorit, décă silinţele nóstre vor rĕmâné isolate, décă ceĭ competenţĭ nu ne vor da mână de ajutor fiă prin colaborare cu condeiul, fiă prin respândirea acesteĭ foĭ în cercurĭ cât maĭ largĭ.

Credem, că nu vom fí lipsiţĭ de acest ajutor, de órece cu toţiĭ iubim poporul nostru, şi prin urmare cu toţiĭ trebue să ne interesăm de sórtea mlădiţelor luĭ.

Braşov, 30 Martie v. 1887.

Redactoriĭ.

Insemnătatea crescereĭ în familie şi influenţa eĭ asupra vieţiĭ popórelor.

Caracteristica timpuluĭ de astădĭ este „progres.“

Indivizĭ şi popóre sĕ întrec unĭĭ cu alţiĭ pe câmpul pacĭnic al culturei.

Aceleaşĭ străduinţe le vedem şi la poporul nostru.

El încă a înţeles parola timpuluĭ.

El încă vrea sĕ ţină sémă de propăşirile sale.

Dovadă atâtea instituţiĭ de cultură:

Sĕ înfiinţézĕ şcolĭ prin comune urbane şi rurale;

Sĕ crează reuniunĭ şi societăţĭ prin tóte ţĕrile locuite de Românĭ: reuniunĭ şi societăţĭ literare, artistice, economice şi de binefacere;

Sĕ vĕd rĕsărind o mulţime de ziare, carĭ tóte sûnt o probă învederată, că poporul nostru a început să simţă şi el trebuinţă de o viaţă nouă spirituală.

Un spirit nou adie: noue ideĭ, noue aspiraţiĭ pulsézĕ în tot corpul naţiuneĭ.

Ţĕraniĭ sĕ întrec cu fraţiĭ lor orăşanĭ la luptă pe câmpul concurenţeĭ spirituale.

Clădirĭ frumóse şi practic întocmite sĕ înfiinţézĕ în multe comune rurale românescĭ.

Ţĕranul a ajuns la consciinţă de sine şi de pretenţiile timpuluĭ, a căruĭ suflare l'a deşteptat şi pe el din amorţélă.

Pentru frequenţa şcólelor secundare tot ţĕraniĭ noştri daŭ contingentul cel maĭ mare.

In gimnasiĭ, în şcóle reale şi comerciale, pretutindenĭ sĕ simte concurenţa fiilor lor.

Chiar academiĭ şi universităţĭ sûnt cercetate de fiiĭ ţĕranilor noştri.

Fiĭ de ţĕranĭ întâlnesce ochiul cercetătoruluĭ în tóte clasele societăţiĭ.

Póte că nu e altă naţie, la care ţĕranul neinstruit să fĭ ajuns în timp aşa scurt să înţelégă atât de repede folósele învĕţătureĭ!

Póte că nu e altă naţie, aĭ căreĭ fiĭ să îndure atâtea lipsurĭ, atâta resignaţie, numaĭ pentru ca să pótă fĭ şi eĭ părtaşĭ la ospĕţul sufletesc, ce'l pregătesce şcóla.

Aşa este Românul: el este capabil de orĭ-ce lucru bun; el e capabil de cea maĭ înaltă cultură.

Numaĭ erĭ alaltă-erĭ s'a deşteptat la glasul învĭereĭ sufletescĭ, şi iată'l pornit şi iată'l ajuns să fie şi el băgat în sémă, icĭ colea, în vorbele şi staturile înţelepţilor gânditorĭ aĭ némurilor streine.

Toţĭ preţuesc deşteptăciunea luĭ firéscă; toţĭ recunosc hărniciile şi vredniciile luĭ sufletescĭ.

Dară tocmaĭ fiindcă némul nostru este atât de deştept dela fire, trebue să fim cu mult tact, cu multă înţelepciune, când voim să deschidem fiilor noştri porţile lumineĭ.

Altfel s'ar puté întâmpla prea uşor, să ne treḑim de odată cu o cultură falsă, cu un şic de cultură fără fond real, şi care să fie însoţită de urmările cele maĭ funeste.

Pentru ca cultura fiilor noştri să fie temeinică, trebue îngrijit de timpuriŭ, ca eĭ să fie nu numaĭ deşteptĭ la cap, ci să şi aibă o tărie de suflet neîntrerupt îndreptată spre bine, cu un cuvênt: *să fie ómenĭ de caracter.*

Bărbaţii de caracter fac naţiunile. Ei fac istoria némuluĭ lor şi istoria omenireĭ.

Ei însemnéză timpul lor cu timbrul sufletuluĭ lor.

Dar unde este locul, în care sĕ plămădesce caracterul? In şcólă? In societate?

Nicĭ decum; ci în un loc liniştit, departe de sgomotul lumeĭ: *în casa părintéscă.*

Aicĭ, împrejurul vetreĭ părintescĭ, sĕ cresce sufletul copiluluĭ.

Aicĭ sĕ urzesc firele vieţiĭ luĭ sufletescĭ.

Aicĭ primesc copiiĭ în sufletul lor cele dintâĭ impresiĭ, carĭ rĕmân neşterse până la césul morţiĭ.

In casa părintéscă e locul, unde sĕ ţese crescerea fiecăruĭ om bine séŭ rĕŭ, după cum spiritul, ce a domnit într'ênsa, a fost bun séŭ rĕŭ.

Casa părintéscă prin urmare trebue socotită ca cea dintâĭ şi cea maĭ însemnată şcólă a caracteruluĭ.

Căcĭ cuvêntul şi exemplul părinţilor îĭ formézĕ copiluluĭ spiritul şi inima.

In casa părintéscă sĕ deştéptă gândirea şi judecata copiluluĭ.

Intr'ênsa sĕ formézĕ trăsăturile caracteruluĭ luĭ spre bine, orĭ spre rĕŭ, după cum impresiunile, carĭ aŭ înrîurit asupra luĭ, aŭ fost bune séŭ rele.

Sĕmênţa bineluĭ, ce a fost sădită de timpuriŭ în sufletul copiluluĭ prin cuvêntul şi exemplul părintesc, cresce, sĕ desvóltă pe nesimţite în viaţa luĭ, şi sĕ întăresce şi sĕ preface cu timpul în o opinie publică, care adese-orĭ decide asupra stăreĭ, vieţeĭ şi sorţiĭ popórelor.

Căcĭ naţiunile nu sûnt şi nu pot fĭ, decât aceea, ce voiesc părinţiĭ să fie.

Căcĭ bine trebue să sĕ scie, că orĭ-ce virtute cetăţenéscă, ce nu'şĭ are originile eĭ firescĭ în casa părintéscă, nu e adevĕrată virtute.

In casa părintéscă, în aerul, ce l'a supt un copil împreună cu laptele, aicĭ la căminul părintesc, sûnt ascunse rădăcinile tuturor virtuţilor cetăţenescĭ.

Aicĭ sĕ fabrică materialul, cu care clădesce maĭ apoĭ şcóla şi societatea omenéscă.

De va fĭ bun, bune isprăvĭ va face şcóla şi societatea.

De va fĭ însă materialul rĕŭ, nicĭ şcóla şi nicĭ o in-

stituție omenéscă nu póte face nicĭ o ispravă, și de ar fi clădirile nóstre de cultură tot palaturĭ de marmoră.

Căcĭ în casa părintéscă sĕ pregătesce copilul pentru școlă, éră școla 'l pregătesce maĭ departe pentru viéță.

Căcĭ orĭ cum și 'n orĭ ce fel ar vrea omenirea să 'șĭ resolve cestiunea culturei sale, ea trebue să o facă acésta începênd dela firésca desvoltare sufletéscă, ce o primesce omul ca copil în casa părintéscă.

Acasă la părinți e locul, unde se pun temeliile deprinderilor bune ale fiitoruluĭ bărbat și ale fiitórei femeĭ.

După cum feluriții membri, din carĭ sĕ compune societatea, aŭ fost crescuți a casă la părinți bine séŭ rĕŭ, astfel va fi omenirea, maĭ înaintată, orĭ maĭ înapoiată în cultură.

Și acéstă crescere în casa părintéscă începe de timpuriŭ: dela surîsul cel dintâiŭ, care sĕ ivesce pe obrajiĭ miculuĭ copil; căcĭ d'atuncĭ încep a sĕ întipărí într'ênsul trăsurile sufletescĭ ale mameĭ sale și ale tuturor celor ce'l înconjóră.

Atuncĭ, când copilul este în légăn, încep a sĕ sădí în sufletul luĭ germeniĭ sentimentelor, virtuților și viților, carĭ hotărăsc maĭ apoĭ asupra caracteruluĭ luĭ sub tot decursul vieții luĭ.

E ca și când copilul ar întra în o lume nouă, unde vede tot lucrurĭ nouĕ, ce'ĭ ațință curiositatea și 'l pun în uimire.

Tot ce vede, tot ce aude, sĕ întipărește atuncĭ cu ușurință și 'ntr'un chip neșters în sufletul luĭ.

Asta este causa, că ce-am auțit și ce-am vĕțut în copilăria nóstră, ținem așa de bine minte preste tot timpul vieții nóstre.

Un lucru, care l'a impresionat pe un copil maĭ întâiŭ: bucuria cea dintâiŭ, durerea cea dintâiŭ, succesul cel dintâiŭ, nenorocirea cea dintâiŭ, întêmplarea cea dintâiŭ în viéță, tóte rĕmân neșterse din sufletul luĭ.

Își póte decĭ închipuí orĭ cine, cât de mare deosebire e, a fi un copil încunjurat de ómenĭ, dela carĭ aude vorbe bune, séŭ de ómenĭ, de la carĭ n'aude decât numaĭ vorbe urîte și rele!

Căcĭ tot, ce aude, și tot, ce vede, bun séŭ rĕŭ, sĕ întipărește în sufletul luĭ, fără a sĕ maĭ sterge vre-odată până la sfîrșitul vieții luĭ.

După cum spiritul, care a domnit în casa părintéscă, a fost bun séu rĕŭ, astfel va fí și copilul: bun séu rĕŭ.

De va domní într'ênsa spiritul iubireĭ, al blândeţeĭ, al datorieĭ, și al ordineĭ, vor fí și copiiĭ tot astfel: cu iubire cătră părinţĭ și fraţĭ, supușĭ și ascultătorĭ, cu iubire frăţéscă, cu simţ de jertfire între olaltă, sprintenĭ și cu răbdare la împlinirea datorieĭ lor, gata spre orĭ ce lucru bun, călcând pretutindenĭ în urmele părinţilor.

La din contră, eĭ vor fí nesciutorĭ, lipsiţĭ de bunul simţ, predomniţĭ de egoism; vor trăí tot în certe și gâlcevĭ între olaltă, și când vor fí marĭ, când vor ajunge în anĭi juneţeĭ séu aĭ bărbăţieĭ, eĭ sĕ vor face nisce ómenĭ primejdioșĭ pentru societate, și încă cu atât maĭ primejdioșĭ, cu cât vor fí maĭ cu învĕţătură, căcĭ cu atât mintea lor deșteptă va găsí maĭ cu ușurinţă mijlóce de a practisa rĕul în feluritele luĭ forme.

Așa este: copilul nu póte decât să facă și el tot astfel, cum vede, că fac ceĭ dimprejurul sĕŭ.

Tot e pentru el model: model de mișcare, model de vorbire, model de obiceiŭ, model de purtare, model de caracter.

Timpul hotărîtor al unuĭ copil e vîrsta anilor celor dintâĭ, în care sufletul sĕŭ începe a sĕ forma după chipul sufletesc al celor ce sĕ află împrejurul sĕŭ.

Toţĭ ceĭlalţĭ crescĕtorĭ, unul după altul, aŭ mult maĭ puţină influenţă asupra sufletuluĭ luĭ deja format.

Modele bune așa dară sânt lucrul cel maĭ de căpetenie la formarea sufletuluĭ copiluluĭ; și astfel nu maĭ încape îndoială, că, de voim să avem copiĭ împodobiţĭ cu frumóse caractere, acésta n'o putem face maĭ bine altfel, decât punêndu-le înaintea sufletuluĭ lor totdeauna *cele maĭ frumóse modele.*

De o deosebită frumseţe însĕ trebue să fie acel model, care e destinat să fie necurmat înaintea ochilor lor, și acest model e *mama.*

*O mamă bună plătesce maĭ mult decât o sută de învĕţătorĭ.**)

Ea e magnetul, care atrage spre sine inimile tuturor celor din casă.

---

*) Smiles.

Ea e lucéfĕrul, spre care sûnt îndreptaţĭ ochiĭ tuturor. Cum face ea, fac toţĭ. Toţĭ o imitézĕ în gesturĭ, în vorbe, în mişcările lor trupescĭ, în obiceiurile lor felurite, în gusturile lor, în aplecările şi poftele lor, şi ce e maĭ de preţ, cu deosebire în caracterul lor, în trăsăturile portretuluĭ lor sufletesc.

Influenţa eĭ este maĭ mare chiar de cât a tatăluĭ.

Tata este domn preste mintea luĭ; mama însă ĭ-a luat în stăpânire inima.

Ea e necontenit între copiĭ.

Ea este dómna cărmuitóre în casă.

Tatăl de regulă este maĭ puţin influent.

Sfera luĭ de activitate e maĭ mult afară din familie. Feluritele luĭ ocupaţiunĭ îl silesc, să'şĭ petrécă timpul maĭ mult afară de cercul familieĭ sale.

Tot ce póte face el, dacă are experienţă şi pricepere destulă, e, ca pe temeiul pus de soţia sa să continue maĭ departe opera deşteptăreĭ sufletescĭ a copiluluĭ sĕŭ.

Dară acest temeiŭ, pe care tata voiesce să clădéscă maĭ departe, depinde dela mamă, ca să fie bun séŭ rĕŭ, roditor séŭ neroditor.

Căcĭ mama cresce sufletul copiluluĭ, éră tata numaĭ *instruiază pe copilul crescut de mamă sa.**)

Cu atât maĭ puţină influenţă are şcóla asupra creşcereĭ copiluluĭ, care a rĕmas nestrăbătut de influenţa binefăcĕtóre a mameĭ sale.

Căcĭ mama începe opera creşcereĭ şi deşteptăreĭ luĭ sufletescĭ, éră *învĕţătoriĭ cresc maĭ departe pe temeiurile puse de mama luĭ.*

Mama sĕ ocupă acasă cu cea dintâiŭ desvoltare sufletéscă a copiluluĭ, pe timp ce învĕţătoriĭ în şcólă aŭ să lărgéscă şi să reguleze cultura sufletuluĭ copiluluĭ prin un învĕţămênt metodic.

De unde urméză, că nicĭ tatăl, nicĭ învĕţătorul nu aŭ nicĭ pe departe influenţa, ce o are mama asupra desvoltăreĭ sufletescĭ a copiilor.

De unde urméză, că zadarnice sûnt adeseorĭ tóte opintirile tatăluĭ de a'şĭ cresce el însuşĭ pe copiiĭ sĕĭ fără ajutorul sufletesc al mameĭ; şi că instituţiunile cele maĭ

*) Klencke.

bune de cultură nu folosesc adeseorĭ decât prea puţin unuĭ copil, care n'a fost norocos, să fĭ fost părtaş acasă de o bună crescere isvorită din sufletul plin de iubire al mameĭ sale.

Căcĭ cu anevoiă, ba de multe-orĭ cu neputinţă e şcóleĭ, să plivéscă buruenile rĕuluĭ rĕsărite în ţarina sufletuluĭ din lipsa de înţelepte poveţe părintescĭ.

Căcĭ nicĭ un învĕţător, să fie chiar picat din cer, nu e în stare, să facă vre un spor cu copiĭ stricaţĭ, precum nu e cu putinţă unuĭ grădinar, fie el cât de meşter, să facă din mărăcinĭ gutuĭ, şi din pălămidă să culégă struguri.

Şi astfel învederat sĕ cunósce, că mama e puterea creatóre a vieţiĭ sufletescĭ a copíilor seĭ.

Şi nicĭ nu sĕ póte altfel.

Ea este esemplul lor, modelul lor, pe care eĭ îl aŭ totdeauna înaintea ochilor, copiindu-l şi imitându-l necontenit, fără să scie.

Invĕţăturile şi exemplele eĭ lasă urme neşterse într'ênşiĭ, care ḑilnic sĕ 'ntăresc în sufletul lor.

Şi tóte acestea le face mama prin iubire. *Iubirea mameĭ este providenţa vĕḑută a genuluĭ omenesc* *)

Influenţa eĭ este universală.

Ea începe cu viaţa copiluluĭ, sĕ continuă în viaţa juneluĭ şi a bărbatuluĭ şi duréză până la sfîrşitul vieţiĭ luĭ.

Când omul, asvîrlit în un colţ depărtat al lumeĭ, sdrobit de vijeliile sorţiĭ ne'ndurate, caută alin suferinţelor sale, cătră cine 'şĭ indréptă óre el atuncĭ paşiĭ în amărîta luĭ stare?

Tot mama e, la care sĕ 'ntórce cu încredere.

Tot ea e, la care caută mângăerea, ce nu ĭ-o póte da nimenĭ altul din lume.

Póte că nu este mult, dacă vom ḑice, că fericirea şi nemărginita ticăloşie, cultura şi sălbătăcia înfricoşată din lume, e pusă în un grad însemnat în puterea, ce o aŭ mamele asupra tuturor, celor din casele lor.

Maĭ urméză acéstă covîrşitóre influenţă a mameĭ şi de acolo, că *dênsa,* care e maĭ mult inimă, *învaţă pe copiĭ prin iubire*, pe când *tatăl învaţă prin autoritate şi disciplină. Bărbatul este creerul, éră femea inima omenireĭ.*

*) Smiles.

Bărbatul este judecata, éră femea simțul eĭ; el e puterea omenireĭ, éră femea desfătarea, podóba și mângăerea eĭ. Așa e întocmită natura bărbatuluĭ și a femeeĭ, ca el să cultive rațiunea, éră ea sentimentele, carĭ hotărăsc asupra caracteruluĭ.*)

Deja în vechime s'a recunoscut acéstă influență binefăcétóre a femeeĭ asupra creștereĭ copiilor.

Ca modele de mame și soțiĭ vrednice de imitat aflăm descrise la Grecĭ și Romanĭ: *Penelopa*, mama luĭ Telemach, *Agarista*, mama luĭ Pericle, *Ifigenia, Antigona, Cornelia*, mama Grachilor, *Aurelia*, mama luĭ Cesar, *Atia*, mama luĭ August, *Monica*, mama Sfântuluĭ Augustin, *Antusa*, mama luĭ Ioan Gură de aur, *Emilia*, mama luĭ Vasile cel Mare, *Nona*, soția luĭ Gregorie de Nazianz și pe multe altele.

Nu maĭ puțin vrednice de aducere aminte sûnt și chipurile mărețe ale atâtor femeĭ, carĭ aŭ strălucit în istoria poporuluĭ nostru românesc prin virtuțile lor, prin devotamentul lor ca mame și ca soțiĭ, cum a fost: *Elena luĭ Petru Rareș, Elena luĭ Mateiŭ Vodă, Roxandra, fica luĭ Vasile Vodă, Dómna Kiajna, Dómna Despina, Elisabeta Movilă, Teofana, mama luĭ Mihaiŭ Vitézu*, și cu deosebire *Elena*, mama *luĭ Ștefan cel Mare*, dela care fiul sĕŭ a moștenit sentimente eroice, demne de Elinĭ și Romanĭ, și carĭ îl făcură sĕ câștige gloriósa biruință dela Resboĭenĭ și dela Valea-Albă.**)

Am maĭ puté aduce ca exemple din timpul maĭ noŭ chipurile vrednice de tótă lauda ale mamelor Goleștilor, Câmpinenilor și Bălăcenilor și ale atâtor mame vestite pentru sentimentele, ce dînsele sciură a le însufla fiilor lor și carĭ prin viéța lor influințară în chip hotărîtor asupra caracterelor fiilor lor.

Douĕ exemple însĕ nu le putem trece cu vederea:

In familia *Petrino* prima educațiune și instrucțiune a fiilor și ficelor a trebuit sĕ sĕ facă, în urma voinței determinate a mameĭ lor (*Eufrosina*), imediat sub ochiĭ dumnea-eĭ, așa, că *din câteva obiecte da însaș mama lecțiunĭ.*

Éră dómna *Elisa G. Sturza* în lipsă de prunci propriĭ, *împărția cu profusiune ajutóre la alte familiĭ, aĭ căror prunci aveaŭ lipsă de bună educațiune.*

*) Smiles.
**) Tocilescu.

Şi de vom trece la alte némuri, vom afla asemenea câţi şi mai câţi bărbaţi însemnaţi în istoria civilisaţiei omenirei, cari mărturisesc ei înşiş, că numai mamei lor aŭ avut să mulţumiască strălucitele lor isbânḑi pe câmpul sciinţelor, artelor, precum şi în viéţa publică de stat.

Iohn Randolf, bărbat de stat american, ḑice; „Aş fi devenit un ateŭ, dacă nu m'ar fi reţinut ceva, adecă aducerea aminte de timpul, când mama îmi lua mânile mele într'ale sale şi mĕ făcea să ḑic rugăciunea: „Tatăl nostru, care eşti în ceruri.“ „Viitorul unui copil, ḑicea *Napoleon cel Mare*, este tot-deauna fapta mameĭ sale.“ Şi adeseorĭ acest bărbat mare spunea, că dînsul era dator mameĭ sale înălţarea sa atât de sus.

Barnave, decapitat în anul 1793, unul dintre ceĭ maĭ marĭ oratorĭ aĭ Franţeĭ pe timpul revoluţieĭ, rivalul luĭ *Mirabeau*, scrise soru-seĭ, înainte de a merge la eşafod: „Maică-mea trebue să-ţĭ crésc copiiĭ tĕĭ; ea le va împărtăşi acel suflet curagios, curat şi liber, care formézĕ pe bărbaţi, şi care a fost pentru fratele meŭ şi pentru mine maĭ mult decât tótă cealaltă crescere a nóstră.“

Despre vestitul filosof din Königsberg, *Imanuel Kant*, este sciut, cât de mult ţinea la mamă-sa, care 'l învĕţase cea maĭ mare sciinţă: aceea de a fi virtuos. „Nicĭ odată, ḑicea el adeseorĭ, nu voiŭ uita pe mama în bĕtrâneţele mele; ea a făcut să sĕ desvolteze tot, ce e bun în sufletul meŭ.“

Cuvier, vestitul naturalist, bărbat de stat şi mare literator frances, mărturisesce, că dînsul a primit dela mumă-sa cele dintâĭ lecţiĭ, ce'ĭ desvoltară geniul.

Printr'un instinct cu totul de mumă, ea îĭ îndrepta gustul cătră sciinţa natureĭ. „Desemnam, ḑice dênsul, înaintea mameĭ, şi citeam cu glas mare cărţi de istorie şi de literatură. Astfel ea desvoltă în mine acea patimă de citire şi curiositatea dèspre orĭce lucru, carĭ fură sufletul vieţiĭ mele.“ Marele bărbat ḑicea, că dela mamă-sa i sĕ trage tótă iubirea studiilor şi tótă mărirea descoperirilor, ce a făcut*).

Despre mamă-sa vorbesce *De Maistre* în scrierile sale cu o deosebită iubire şi veneraţiune. Nobilul eĭ caracter îl făcea să aibă o deosebită stimă cătră tóte cele lalte fe-

*) Aimè-Martin.

meĭ. Pe mamă sa o numia el „un ânger din cer, căruia Dumnedĕŭ ĭ-a dat trup pentrn câtva timp.“ Dînseĭ, dicea el, are a'ĭ mulţămí formarea caracterului sĕŭ şi întréga sa aplecare spre bine. Era ajuns în vêrstă, ca ambasador la curtea din Petersburg, când scrise odată unuĭ amic al sĕŭ, că cea maĭ hotărîtóre influenţă asupra caracterului sĕŭ o a avut nobilul exemplu şi înţelépta învĕţătură, ce le-a primit dela mamă-sa.

Asupra luĭ *George Washington*, liberatorul Americeĭ, mamă-sa a avut asemenea cea maĭ mare influenţă. Numaĭ conducereĭ eĭ înţelepte, stăruinţeĭ şi privegherei eĭ asupra tuturor paşilor luĭ în viaţă mulţămia el urcarea sa atât de sus.

Despre mama fraţilor *Napier* este sciut, cum le însufla ea fiilor sĕĭ ideĭ măreţe, admiraţiunea faptelor marĭ şi un spirit nobil cavaleresc, care îĭ făcù să nu-şĭ uite până la sfîrşitul vieţiĭ de datoria şi de onórea lor.

Poetul german *Schiller* a moştenit în întréga sa natură caracterul celor maĭ curate sentimente ale mameĭ sale.

Ĕră poetul *Goethe* arătà atâta stimă cătră mamă-sa, ca eflux al recunoscinţeĭ sale pentru frumósele însuşirĭ moştenite dela dînsa, încât după înmormêntarea eĭ sĕ duse de mulţămí tuturor acelora, carĭ fuseseră în relaţiĭ de amicie şi cunoscinţă cu iubita sa mamă.

Vestitul istoriograf frances *Michelet**) se esprimă într'una din cele maĭ vestite cărţĭ ale sale astfel despre mamăsa: „Când scriseiŭ acestea, sta înaintea sufletuluĭ meŭ portretul mameĭ mele. O-am perdut înainte cu treĭ-ḑecĭ de anĭ, când eram încă copil, dară dînsa trăesce şi astăḑĭ şi va trăí cât voiŭ fí în viéţă în aducerea mea aminte....

Cât de recunoscĕtor am să fiŭ cătră mama! In tótă natura sufletuluĭ meŭ simt, că eŭ am fost adevĕratul eĭ fiŭ. In fiece clipită, în tóte ideile şi cuvintele mele, în tóte trăsăturile sufletuluĭ meŭ întâlnesc portretul mameĭ mele....“

Aşa ne spune istoria civilisaţieĭ despre influenţele, ce le-aŭ avut totdéuna mamele asupra caracterelor fiilor lor.

Şi de am întreba astăḑĭ pe atâţĭ bărbaţĭ, carĭ trăesc încă, şi carĭ strălucesc prin virtuţile lor cetăţenescĭ, ca binefăcĕtorĭ aĭ naţiunilor şi aĭ omenireĭ pe tóte tărîmurile

*) Smiles.

vieţii sufletescĕ, — de ĭ-am întreba pe aceştia toţĭ, cuĭ aŭ eĭ să mulţăméscă cu deosebire nobilul lor suflet; cine le-a însuflat, de când eraŭ micĭ, acele sentimente, carĭ i-aŭ făcut aşa de resoluţĭ în lucrările lor private şi publice, near rĕspunde de sigur, că maĭ întâiŭ de tóte a fost *mama lor*.

Şi să nu sĕ créḑă, că acéstă influenţă asupra caracterelor ómenilor o aŭ numaĭ mamele de familiĭ maĭ însemnate.

Mama mitropolituluĭ *Stamati* n'a fost de ném mare. Ea a fost soţia unuĭ om de starea cea maĭ de jos, adecă de porcar*). Dară pentru aceea dînsa sciù să-şĭ créscă pe copilul sĕŭ astfel, încât el arătà nisce sentimente nobile, cum nu sĕ găsesc adeseorĭ la descendenţiĭ familiilor celor maĭ strălucite. De starea de jos a părinţilor sĕĭ acest prea vrednic mitropolit nu sĕ ruşina de fel, ci adese-orĭ mulţumia luĭ Dumneḑeŭ în fiinţa de faţă a boerilor ţĕreĭ, că s'a născut din poporul de jos, ca să fie cu ătât maĭ umilit şi maĭ mare făcĕtor de bine al poporuluĭ. Şi dênsul mărturisia adeseorĭ, că dacă a fost urcat la o posiţie atât de înaltă ca mitropolit al Moldoveĭ, acésta o datoria numaĭ mameĭ sale, care a sciut sădí în sufletul luĭ, de când era mic, temerea de Dumneḑeŭ.

Aşa este; casa cea maĭ săracă, în care însă sĕ află ca conducĕtóre o femeĭ virtuósă, sĕ preface într'un loc sfânt plin de bucurie şi de fericire pentru toţĭ ceĭ ce petrec într'ênsa. Ea e un loc de scăpare în vijeliile vieţiĭ, un loc de odihnă după munca ḑileĭ, o mângăere în nenorocire, un loc de fală şi de cele maĭ plăcute bucuriĭ pentru tóte timpurile.

Şi astfel nu maĭ încape nicĭ o îndoială, că casa părintéscă este locul, unde sĕ formézĕ sufletul.

Ea este şcóla cea dintâiŭ şi cea maĭ însemnată a caracteruluĭ şi a tuturor virtuţilor omenescĭ.

In casa părintéscă sĕ pregătesc copiiĭ pentru şcólă, pentru societate, pentru viéţă.

Tóte instituţiunile de cultură, avênd rădăcinile lor cuprinse în casa părintéscă, prosperă şi înfloresc numaĭ astfel, dacă între păreţiĭ caseĭ părintescĭ adie spiritul sfânt al bunelor năravurĭ, al înţeleptelor poveţe şi exemple părintescĭ.

*) Pumnul.

Dară sufletul din casa părintéscă, îngerul apărător și înveselitor al tuturor celor ce sĕ află într'ênsa, e *mama*.

Mamele sûnt, carĭ pun temeliile națiunilor și ale omenireĭ, bine saŭ rĕŭ, după cum este crescerea, ce dînsele sĕ pricep a o da fiilor și ficelor lor.

Fericit poporul, care sĕ compune din familiĭ, în mijlocul cărora sĕ cultivă și sĕ practică virtutea.

Fiiĭ luĭ vor fi sănĕtoșĭ la trup, străbătuți de înțelepte gândiriĭ, însuflețiți pentru ideale și împodobiți cu cele maĭ frumóse virtuți, și cu deosebire pĕtrunșĭ de *iubirea de adevĕr* și însuflețiți de *simțul de datorie*, două virtuți, fără de care o națiune nu póte cântărí mult în cumpĕna lumeĭ.

Vaĭ însă de acel popor, ale cărui familiĭ sûnt atinse de suflarea otrăviciósă a stricăciuneĭ năravurilor.

Vaĭ de acea națiune, aĭ căreĭ fiĭ, perdêndu-și însuflețirea pentru ideale, nu maĭ cunosc alt Dumnedĕŭ decât *plăcerea* și *banul*.

Sórtea eĭ are să fie maĭ curênd saŭ maĭ târdiŭ *peirea*.

Tóte instituțiunile eĭ vor fi zadarnice; ele nu o vor puté oprí în cădere.

Ioan Popea.

Cum are să facă învĕțătorul pe eleviĭ din anul I. de școlă cunoscuți cu noțiunea „propositiune"; desfacerea propositiuneĭ în vorbe, silabe și sunete.

(Prelegere practică ținută la 9 Martie 1887, în adunarea generală a despărțĕmêntuluĭ I. al Reuniuniĭ învĕțătorilor rom. gr. or. din districtul X.)

Tema nóstră se ține de cadrul deprinderilor pregătitóre la cetire, carĭ aŭ a sĕ tracta paralel și în cea maĭ strânsă legătură atât cu deprinderile pregătitóre la scriere, cât și cu deprinderile verbală-intuitive. Cu aceste din urmă are de a începe învĕțătorul maĭ întâiŭ și încă chiar din ziua primă școlară, căcĭ pe micul școlar avem să-l învĕțăm dela început încă a priví, apoĭ a cugeta și după aceea a vorbí. Noĭ prin aceste deprinderĭ îĭ desvoltăm școlaruluĭ facultățile saŭ puterile luĭ spirituale, precum: *judecata, memoria* și *fantasia*; pe lângă acestea îĭ escităm aplicarea, îĭ agerim cugetarea și îĭ desvoltăm vorbirea. După organisațiunea acestor deprinderĭ formale, cu carĭ aŭ de a sĕ ocupa neîntrerupt eleviĭ școleĭ elementare, urmézĕ maĭ curênd, orĭ maĭ târdiŭ scrierea și cetirea.

Începutul deprinderilor verbală-intuitive îl vom face, conver-

sând cu școlarii: despre numele de botez și de familie al lor; despre sala de învățământ și despre obiectele dintr'ênsa; despre părțile saleĭ de învățământ; orientarea spre drépta, spre stânga, sus, jos, înainte, îndărăpt, la mijloc, de-asupra, dedesubt etc. După aceea vom conversa cu eĭ despre mobiliarul școleĭ; vom descrie obiectele din școlă după formă, colóre, părțĭ, poziținne și întrebuințare; și în fine vom face și compararea între aceste obiecte. Preste tot vom fí cu cea maĭ mare atențiune, ca să dedăm pe școlarĭ încă dela început a răspunde tot-d'auna în propoziținnĭ întregĭ, făcênd și câte o mică pausă după fiecare cuvênt al propoziținnii. labă,

Dacă învățătorul, prin deprinsultați verbalĭ-intuitive, ce le-a tractat cu elevii înainte de a ajungr acumĭ noțiunea de propoziținne, i-a dedat pe școlarĭ a vorbí rar iținne: at cuvênt de cuvênt, atuncĭ școlariĭ luĭ nu-ĭ vor maĭ răspunlabă. — un singur răspuns lung, ci tot în cuvinte singuratice. C douĕ silaenvins pe deplin despre acésta, atuncĭ póte trece cu succe labe este și sintesa propoziținniĭ. Partea acésta a cetireĭ este cea ua? tóte, căcĭ nicĭ una nu pretinde atâta pregătire, atâta circu- mĕrul, e și răbdare din partea învățătoruluĭ, pentru-că din resultat ? tor deprinderĭ depinde tot succesul scriptolegieĭ.

1. Noțiunea propoziținneĭ.

Invățătorul formézĕ maĭ întâiŭ el singur propoziținnĭ, d. e. *Ión e școlar. Ión e silitor. Ión învață.* Acum învită pe școlarĭ a repeta și eĭ cele esprimate de maĭ multe-orĭ; apoĭ îĭ întrébă: „Ce am dis, că e Ión?“ — „Cum am dis, că e Ión?“ — „Ce am dis că face Ión?“

„Spune-mĭ N. ceva despre cal, și arată maĭ întâiŭ, ce e calul? *(Calul e animal).* Arată-mĭ acum, cum e calul? *(Calul e frumos.)* După aceea spune-mĭ, că ce face calul? *(Calul fuge.)* etc.

Apoĭ sĕ adresézĕ învățătorul cătră școlarĭ cam în următorul mod: „Noĭ am învățat, că despre fiecare lucru saŭ ființă putem dice câte ceva, și anume: că *ce este lucrul saŭ ființa*, saŭ *cum este lucrul saŭ ființa*, saŭ că *ce face ființa saŭ lucrul?*“

Intrebărĭ: „Spune-mĭ N., ce este masa? Ce este tabla? Ce este școla? Ce e părețele? — Cum e tabla? Cum e părețele? Cum e creta? Cum e buretele? — Ce face învățătorul? Ce face școlarul? Ce face cânele? Ce face focul? Ce face croitorul? etc.“

„B., maĭ spune-mĭ înc'odată: ce am spus, că putem să dicem despre ființe saŭ despre lucrurĭ?“

„*Când am ḑis ceva despre fiinţe saŭ lucruri: că ce sînt, saŭ cum sînt, saŭ ce fac, noi atunci am făcut o ḑicere.*“

„Ce am făcut noi atunci, când am ḑis ceva despre lucruri saŭ fiinţe? Când se face ḑicerea? Ce putem ḑice despre fiinţe saŭ despre lucruri?“

Noi în loc de vorba ḑicere mai ḑicem şi *propoziţiune*. — Cum mai ḑicem noi în loc de vorba ḑicere? Formézã N., o propoziţiune despre câne! Este acésta o propoziţiune? Şi pentru ce? Spune-mi B., despre cine s'a vorbit în acéstă propoziţiune? Şi ce s'a ḑis despre câne? Spune D., o altă propoziţiune, şi să arăţi despre câne, că cum este? M., formează şi tu o propoziţiune despre câne, şi arată, că ce face câne[illegible]

Spune-mi P., óre [illegible]por[illegible] înainte de a forma propoziţiunea: *câne latră*, nu se va [illegible]a strigetat el? Sciam noi mai înainte de a ne spune acéstă pr[illegible]iune, [illegible]e, că ce a cugetat el despre câne? Dar după ce ne-a sp[illegible]e, nu [illegible]scim noi dară cugetarea cui-va? Şi ce am făcut atun[illegible] [illegible]n spus, ce am cugetat despre un lucru saŭ despre [illegible] are să fie. Ţineţi dar minte:

Propoziţiunea este o cugetare spusă prin vorbe.

Ce în că[illegible] propoziţiunea? când se face propoziţiunea? (Aceste definiţiuni să se repeteze pe rând de toţi şcolarii, după aceea şi în cor).

2. Desfacerea propoziţiunii în cuvinte.

La desfacerea propoziţiunii în vorbe (cuvinte) învĕţătorul va forma propoziţiuni scurte, pe cari le va esprima cât se póte de rar şi respicat, astfel ca şcolarii să pótă vedé schimbările vorbelor după poziţiunea gurii lui. Pentru intuirea vorbelor, saŭ că va face învĕţătorul după fie-care vorbă câte o mişcare cu mâna de sus în jos, saŭ că va însemna pentru fiecare vorbă câte o linióră orisontală pe tabla şcolii.

Invĕţătorul va întreba d. e.: cine cântă? Cocoşul cântă. Când am ḑis: „*Cocoşul cântă,*“ eŭ atunci am esprimat unele vorbe saŭ cuvinte. (Invĕţ. pe timpul când esprimă vorba „cocoşul“ însemnéză pe tablă o linióră orisontală, tot asemenea şi la vorba „cântă.“) „Cocoşul“ este o vorbă şi „cântă“ încă este o vorbă. O vorbă şi cu o vorbă câte vorbe sînt? Care vorbă am ḑis-o mai întâiŭ? Care după aceea? Ce am însemnat pe tablă pentru vorba „*cocoşul*“ dar pentru vorba „*cântă?*“... Câte linióre am însemnat pe tablă? Pentru ce două? — Câte vorbe saŭ câte cuvinte sînt în propoziţiunea: „Cocoşul cântă?“ Care e cuvêntul dintâiŭ? Care al doilea? Ce cuvênt am ḑis la linióra acésta? Dar la linióra acésta ce cu

vênt am ḑis? — Eŭ arĕt liniórele și voĭ să-mĭ numiță cuvintele pentru aceste linióre. — (Acest esemplu sĕ repetézĕ de maĭ multeorĭ și sĕ arată, schimbând mâna când pe linióra primă, când pe a doua). —

3. Desfacerea cuvintelor în silabe.

După-ce învĕțătorul i-a deprins pe școlarĭ a desface propositiunile în cuvinte, le arată acum, că unele cuvinte sûnt scurte și sĕ pot rostí numaĭ prin o singură deschidere a gurĭĭ. D. e. ac, os, nuc, foc, rac, urs, son, mers, pod, cald etc.

Dacă un cuvênt este maĭ lung, atuncĭ învĕțătorul în rostirea luĭ face o mică pausă după fiecare silabă, atrăgênd atențiunea școlarilor, ca să spună unde a stat. Ascultați la mine! *a-cul.* Unde am stat? *ar-ma.* Unde acum? *o-ul.* dar acum? — Aicĭ am desfăcut un cuvênt în douĕ părți (pentru intuițiune: ⌐¬). Fiecare parte din acest cuvênt sĕ numesce *silabă.* — Cum sĕ numesce o parte din cuvênt? — Cuvêntul *o-ul* are douĕ silabe; cea dintâĭ este *o-*, cea de-a doua este *ul.* Din câte silabe este alcătuit cuvêntul *o-ul?* Care este cea dintâiŭ? Care a doua?

Desfaceți în silabe cuvintele: apă, osul, edul, mĕrul, tabla, urechia, păretele, și spuneți câte silabe aŭ aceste cuvinte?

4. Desfacerea silabelor în sonurĭ.

Învĕțătorul formézĕ o propositiune, d. e. *„calul mănâncă orz“* și întrébă: ce am ḑis eŭ, N? Despre cine am vorbit? Ḑi, ce am ḑis despre cal? Este acésta o propositiune? Câte cuvinte are propositiunea acésta? Numĕră cuvintele!

Eŭ vĕ voiŭ însemna cu linióre cuvintele din acéstă propositiune; iată așa: ——— ——— ———.

Câte linióre sĕ vĕd ací? Așa-dară pentru câte cuvinte am însemnat câte o linióră? Care e cuvêntul dintâiŭ? Care al doilea? Care al treilea? (Învĕțătorul, pe când întrébă, arată linióra). Care cuvênt l'a ḑis la linióra acésta? Dar la acésta? Dar la acésta?

(Esemplul acesta sĕ repetézĕ de maĭ mulțĭ școlarĭ singuratecĭ, apoĭ de toțĭ în cor).

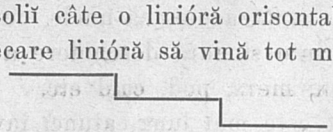
Acum învĕțătorul arată liniórele pe sărite, așa, ca propositiunea prin mutarea cuvintelor, să devină schimbată în diferite moduri. d. e.

calul — orz — mănâncă,
mănâncă — calul — orz,
orz — mănâncă — calul,
mănâncă — orz — calul,
calul — mănâncă — orz.

Mai citesce M., propositiunea acésta, și arată la fiecare cuvênt și linióra!

Învețătorul esprimă acum singur cuvêntul din urmă „*orz*“ însă tare, rar și curat, așa ca fiecare ton să sĕ audă destul de precisat. — Cuvêntul „orz“ constă din mai multe sonuri diferite. Ascultați! *o-r-z.*

Învețătorul pe când esprimă rar și respicat acest cuvênt, însemnéză pe tabla școlii câte o linióră orisontală pentru fiecare son și anume așa, ca fiecare linióră să vină tot mai jos d. e.

Esprimă și tu N., acest cuvênt, tot așa de rar, după cum l'am esprimat eŭ!

Mai ḍi'l și tu odată B, și fiecare son să'l ḍicĭ atât de prelungit, cât timp voiŭ ține eŭ degetul pe linióră!

(Se repetéză cetirea acestuĭ cuvênt pe linióre de mai mulți școlarĭ singuraticĭ și după aceea de toți în cor).

Care ton sĕ aude la linióra acésta, când ḍic „o-r-z“? Dar la acésta? și-apoĭ la acésta?

Eŭ arĕt linióra iară tu să esprimĭ tonul pentru ea! Sĕ arată: 1, 2, 3! 3, 2, 1! 3, 1, 2! 2, 3, 1! 1, 3, 2!

Arată N, înc'odată linióre pe rênd, și spune și sonurile pentru ele!

Mai arată și tu S, odată linióre, ér' sonurile linióreĭ să le arĕte băĕtul acesta? — Mai cetesce înc'odată cuvêntul întreg!

Spune acum numai sonul dintâiŭ!

Învețătorul îșĭ ridică mâna în sus și sĕ adresézĕ apoĭ cătră școlarĭ, ḍicêndu-le: băeți, până când veți vedé mâna mea ridicată în sus, voĭ să ḍiceți neîntrerupt tot „*o*“ și, îndată ce veți vedé c'am lăsat-o în jos, să ḍiceți numai de cât „*r.*“ Ḍiceți încet sonul „*o*“ și după aceea sonul „*r*“ tare! Înc'odată! și-încă odată. Acum pe „*r*“ încet, apoĭ pe „*o*“ tare. Inc'odată! Și înc'odată!

Tot în modul arĕtat se va tracta și cu sonul „*z*“.

Reasumare.

Ce numim noĭ propositiune? Când sĕ nasce propositiunea? In ce părți sĕ desface propositirnea? Cum numim părțile cuvêntuluĭ? Dar silabele în ce părți sĕ pot desface?

Ce cuvênt am arĕtat prin linióre de pe tablă? Din câte sonurĭ e compus acest cuvênt? Care e sonul dintâiŭ? Care e sonul al doilea? Care e sonul al treilea?

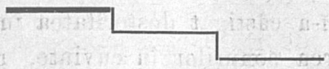
Unele sonurĭ aŭ un sunet mai deschis decât altele; acestea sĕ numesc „*vocale*“. Cum sĕ numesc? Care sonurĭ sĕ numesc vocale?

Alte sonurĭ sună maĭ închis; acestea sĕ numesc „*consonante.*“ Cum sĕ numesc? Care sonurĭ sĕ numesc consonante?

In cuvêntul „*orz*“ sûnt treĭ sonurĭ. Ascultaţĭ la mine, şi vedeţĭ care son va suna maĭ deschis? o-r-z. (Invĕţătorul esprimă acest cuvênt tare, rar şi atât de resfirat ca şcolariĭ după poziţiunea gurĭĭ luĭ să pótă face deosebirea sonurilor).

Care dintre aceste treĭ sonurĭ are un sunet maĭ deschis?

Linióra pentru sonul deschis o facem maĭ grósă, pentru deosebirea de celelalte sonurĭ maĭ închise. — Ce fel de linióră avem să facem pentru sonul deschis? Pentru care son facem linióra maĭ grósă? Aşa dară:

3. **Esemple pentru desfacerea silabelor în sonurĭ.**

Aceste esemple sĕ vor alege din cuvinte scurte de câte o silabă şi anume maĭ întâiŭ d'acelea, care sĕ încep cu vocale, după aceea d'acelea, carĭ sĕ încep cu câte o consonantă cu sunet maĭ aspru d. e.

ar, os, urs, in, ed, las, sor, ras, şes, tap, ham, zid, cer, gem, jos, fus, vis etc. Invĕţătorul întrébă apoĭ pe şcolarĭ: Spuneţĭ, ce sunet sĕ aude la începutul cuvêntuluĭ, când deschid gura şi ḑic „o-s“. Acum sĕ aleg cuvinte, în care consonantele maĭ moĭ sĕ vină la urma cuvêntuluĭ d. e.: cot, sub, pod, lup, leg, rac, etc. şi întrébă: ce son sĕ aude la urma cuvêntuluĭ, dacă esprim „cot“?

Şcolariĭ sĕ deprind şi maĭ bine a destinge sonurile, dacă le pronunţă lung şi fără pausă între ele, după ridicarea şi lăsarea în jos a mâniĭ învĕţătoruluĭ d. e. Ḑiceţĭ neîntrerupt tot **a** până vedeţĭ mâna mea în sus, şi îndată ce o las în jos ḑiceţĭ numaĭ decât **r.**

Ce sunet auḑiţĭ la început şi îndată după aceea, când ḑic a-r, e-s, o-s, ş-i, t-u, m-ă, l-e, l-a. Câte sonurĭ se aud în cuvêntul a-r? Care e sonul dîntâiŭ? Care al doilea? etc.

Câte sonurĭ auḑiţĭ în cuvêntul u-r-s? u-r-c? o-r-b? etc. (repetându-sĕ fie-care son separat).

Până ací aŭ fost şcolariĭ deprinşĭ a desface silabele în sonurĭ, adică aŭ făcut analisa silabelor. De ací în colo trebuesc deprinşĭ a combina sonurile spre a face sinteza silabelor; şi iată cum:

Ḑiceţĭ încet **a** apoĭ legaţĭ de el îndată n, m, s, c.

„ „ **e** „ „ „ „ „ l, ş, r, d.

„ „ **i** „ „ „ „ „ z, j, b, ţ.

„ „ **o** „ „ „ „ „ f, h, m, b.

„ „ **u** „ „ „ „ „ ş, g, f, p. etc.

Acum invers, mai întâiŭ consonantele apoĭ vocalele!

Preste tot la desvoltarea consonantelor învĕțătorul să fie cu mare precauțiune, ca școlariĭ să nu esprime consonantele combinate cu sonul î d. e. nî, rî, mî etc, cí tot-déuna numaĭ sonul curat. Asemenea, când légă sonurile, să nu-ĭ învețe, d. e. nî și cu a na, pentru-că acéstă procedură nu sĕ face după firea metoduluĭ scriptoleg analitico-sintetic, cí după metodul vechiŭ al literisăriĭ.

In fine maĭ am încă o observare. E de recomandat, ca la tóte aceste deprinderĭ învĕțătorul să pășéscă cu pașĭ linĭ și siguri, căcĭ cu cât va merge la început maĭ încet și maĭ cu tact, cu atât maĭ târdiŭ va avé ușurință tot maĭ mare.

Când școlarul și-a câștigat desteritatea în analisarea unuĭ cuvênt în sonurĭ și unirea sonurilor în cuvinte, greutatea e învinsă.

Domețiu Dogariŭ.

Invĕțătorilor românĭ.

Voĭ, ce 'n mâna vóstră țineți tăinuitul viitor,
Voĭ, ce plăsmuiți ursita, binele unuĭ popor,
Aruncați cu hărnicie în ogorul românesc
Tot semințe sănĕtóse, tot semințe, ce rodesc.

Infruntați cu bărbăție numĕrósele nĕcazurĭ,
Nu lăsați să vĕ supună ale grijilor talazurĭ;
Când sudorĭ ferbințĭ vor curge pe aprinsa vóstră față,
Nu lăsați brațul să cadă, vĕ luați din noŭ viață.

Negurile nesciinței fără milă alungați,
Prigoniți tot ce-ĭ minciună, adevĕru 'ncoronați.
Inima vĕ fie caldă, fruntile în veci senine:
Imitați pe-acel, ce pruncii a chiemat cu drag la sine!

Vesel este grădinarul, când în urma munceĭ sale
Vede pomiĭ plinĭ de roduri, vede florĭ în a sa cale.
De-o 'nsutită bucurie străbătuți veți fi odată,
Când prin voĭ vedé-veți mândri gintea nóstră înălțată!

Andreiu Bârseanu.

Bibliografie.

Simples causeries d'une mère (simple convorbirĭ ale uneĭ mame) este titulul uneĭ scrieri a dómneĭ *Kiajna* (psendonim) apărute în Paris 1887, asupra căreia „*Românul*“ (recensentul *Gion*), în curierul sĕŭ literar îșĭ dă următórea părere:

„Cartea, închinată elevilor liceuluĭ Sf. George, cuprinde sub

formă de convorbiri cele mai frumóse și mai folositóre consilie, ce o mumă póte da copiilor. A'i pregăti pentru luptă, a'i arma din vêrsta cea mai fragedă cu acele însușiri, cari, mai curênd séu mai târdiu, îi vor servi drept scut încontra varielor poticneli, ce ți sê impun și în contra cărora lupți, într'un cuvênt a modela suflete și caractere, — căci ce e copilul în mâna mumei ș'apoi în mâna profesoruluĭ, dacă nu argilul căruia sculptorul îi dă forma, ce el voesce? — Acésta a fost dorința, spre acest scop tind paginele tóte din volumul Kiajnei.

Nimeni nu se pricepe a formula ș'apoi a da consilie mai bine ca o mumă; nimeni nu reușesce a presinta observațiunea sub o formă mai adimenitóre, nimeni nu scie a'și alege esemplul menit a înteresa mai viu mintea și imaginațiunea mereu în sglobiă mișcare a copiluluĭ, decât érăși o mumă, mereu o mumă.

Și Kiajna trebue să fie mumă; trebue să'și adóre copiii, pentru a fi găsit atâtea bune, folositóre și dulci consilie de adresat copiluluĭ, care va devení un bărbat și cetățén.

Respectul credinței, respectul părinților și celor mai mari, respectul de sine însuși cu tóte bunătățile, ce atrag după ele, sûnt espuse de autóre cu acea facilitate, pe care femeiă, soțiă și mumă, ajunge prin meditațiune și iubire a o posede deplin, când e vorba de un consiliu de dat, de o învățătură de lămurit. Ș'apoi, încă unul din farmecile acestei cărți, de felul câreia greu vom mai semnala o alta, chiar și exemplele, ce *Kiajna* le dă copiilor pentru a se vedé și mai bine consiliele și învățăturile mamei, tóte sûnt elocinte; tóte plac și vor plăcé nu numai copiilor, cí și ómenilor mari, cari vor cetí paginele acestuĭ volum. Observațiunile, ce *Kiajna* adauge pentru a încadra exemplele aduse, sûnt totdeauna juste, adeseori maliții óse și spirituale. Impresiunea, ce ele vor lăsa în înteligența și imaginațiunea copiluluĭ, va fi din cele statornice și roditóre. Minciuna, banii, (cestiunea banilor munciți, cum sê dice pê românesce în test) vanitatea își aŭ capitolele lor ilustrate cu deosebite esemple. luate fie din viața nóstră socială, fie din viața altor națiuni — tóte însă concurând a vêdí și mai mult cele ce autórea pune ca principie și adevěruri."

O eminentă scriere, dicem și noi cu d-l *Gion*, cunoscutul recensent al „*Românuluĭ*," e opera dómneĭ *Kiajna*, întitulată: *simples causeries d'une mère*, și care póte avé o înrîurire deosebită asupra crescereĭ, ce sê dă fiilor și fiicelor în familiĭ. Ea este, cum dice domnul recensent numit, totdeodată o laudă a femeeĭ române, care *a priceput* în timpul nostru *rolul măreț, menirea binecuvêntată a mameĭ și a soției.*

Pěcat numai, că opera acésta, de o importanța atât de mare a apărut în limba francesă și nu mai întâiŭ în limba mameĭ dómneĭ autóre, ca să fi putut avé un profit dela dînsa și literatura sěracă a némuluĭ sěŭ, éră pe de altă parte, pentru ca cetitoriĭ și cetitórele zelóse române, dintre cari mulți și multe nu cunosc limba francesă, să fi avut ocasie a scóte esența dătătóre de viață a înțelepciuneĭ dómneĭ autóre române direct din fântână româ-

néscă, éră nu să fie siliți a alerga la fântânile literatureĭ streine, carĭ și fără concursul dómneĭ *Kiajna* sûnt destul de bogate. *P*

Raport asupra școlelor secundare din Germania, presentat d-luĭ ministru al instrucțiuneĭ publice și cultelor în 26 Septemvre 1886, de *Ión Bogdan*, licențiat în litere și filosofie. Bucurescĭ, tipografia Carol Göbl, 1886. Un vol. în 8° cu 256 pag., dedicat d-luĭ ministru Dimitrie A. Sturdza. — D-l autor al acestuĭ raport este unul din aceĭ profesorĭ, pe carĭ actualul ministru al instrucțiuneĭ publice din România i-a trimis în anul trecut, ca să studieze la fața loculuĭ organisarea școlelor primare și mediĭ din statele maĭ înaintate în învĕțămênt ale continentuluĭ nostru. D-l Bogdan a petrecut maĭ multe lunĭ în Germania, a observat cu băgare de sémă organisarea școlelor mediĭ cu deosebire în Prusia, Sacsonia și statele turingiene, și resultatul acestor observărĭ l'a presentat trimițĕtoruluĭ sĕŭ, precum și publiculuĭ cetitor român în raportul, despre care e vorba. Acest raport, lucrat cu tótă conscienționsitatea, cuprinde maĭ întâiŭ unele date generale asupra întocmireĭ gimnasiilor și școlelor reale germâne, împreună cu un scurt istoric al acestor școle, apoĭ sĕ ocupă cu deosebitele studiĭ din programul școlelor mediĭ, și în fine dă informațiunile de lipsă despre personalul didactic, preparația pedagogică a profesorilor, primirea elevilor în gimnasiŭ, esamene, vacanțe, etc. Credem, că vom avé prilej a reproduce în fóia nóstră câte-va pagine, care ni sĕ vor păré maĭ potrivite, din acest interesant raport, pe care-l recomandăm atențiuneĭ tuturor acelora, carĭ sĕ intereséză de întocmirea școlelor secundare dintr'o țară așa de înaintată în învĕțămênt, ca Germania. *B.*

Din „**Biblioteca copiilor**“ edată de librăria *N. I. Ciurcu* aŭ maĭ apărut broșurile: 17, 18, 19 și 20. Broșura 17 cuprinde: Omul frumos, poesie de Andreiŭ Murĕșanu, și O familie fericită (din ist. luĭ Andersen), trad. de I. Popovicĭ, învĕțător. Broșura 18: Arménul neguțător și fiul sĕŭ Gherghel (poveste culésă din sînul poporuluĭ) de V. Rebrénu, înv., Bunica evlaviósă (din ist. luĭ Andersen), trad. d. I. Popescu, înv., și 8. Gâcitorĭ. Broșura 19: Norocul și mintea, poveste de Ión Pop Reteganul. Broșura 20: Bĕrnușca, istorie poporală de S. Fl. Marian. — S'a vorbit în acéstă fóie în deosebite rênduri despre întreprinderea d-luĭ N. I. Ciurcu și s'aŭ accentuat meritele, ce și le câștigă dênsul prin publicarea „Bibliotecheĭ“ sale pentru luminarea tinerimeĭ nóstre în genere, și în deosebĭ pentru deșteptarea gustuluĭ de cetit. Un lucru însă avem de observat. Cu nimenea nu trebue să umble omul cu atâta băgare de sémă, ca cu copilul. Orĭ-ce scriere, ce voiescĭ să i-o daĭ în mână, trebue să fie, așa dicênd, „desăvârșită,“ atât în ceea-ce privesce cuprinsul, cât și în ceea-ce privesce forma, stilul. Am observat însă în „Biblioteca copiilor“ câte-va povestirĭ, care nu ni sĕ par tocmaĭ la înălțimea lor atât într'o privință, cât și în cealaltă. Așa d. e. nu ni sĕ pare tocmaĭ rĕușită povestirea d-luĭ V. Rebrénu „Arménul neguțător și fiul sĕŭ Gherghel“ publicată în broșura 18. Lasă, că aflăm propositiunĭ ca: „In timpul acela,

servitorul sĕŭ *scóte* năfrămuța și o *puse* lîngă el . . . Intrebà pe servitor: *unde e stăpânul sĕŭ?* . . . Merse în biserică, spre a sĕ întâlní *la olaltă* . . . Eșiră din biserică și amêndoĭ sĕ *duse* la Impĕratul acasă . . . In timpul acesta, carăle *sĕ încărcară* cu cele de lipsă și Gherghel *aŭ plecat* acasă . . . Provedința *Dumnedească* s'a îngrijit de el și în apă, aruncându-l pe o stâncă! . . . Ea cunoscù pe generalu și *nu-ĭ da* voie a-o lua. Totuși după un an sĕ încredințară și *hotărîse* o ḑi pentru cununie . . . Când sĕ *apropie* timpul de cununie, porumbul merse pentru ultima dată la Gherghel *și'l luă pe spate, ocolindu-l la uscat* . . . Mireasa dorind a *vedea pe noul bucătar*, îndată la prima privire îl și cunoscu . . . Cel ce 'l-a scos pe Gherghel din apă, a fost sufletul omuluĭ, *ce l'a înmormântat pe spesele sale*,' etc., dar totodată cuprinsul este așa de întunecat, așa de nenatural, încât ți sĕ pare, că aĭ de lucru cu o năsdrăvănie spiritistă și nicĭdecum cu o povestire destinată pentru nisce copiĭ cu mințile sănĕtóse, carĭ la timpul lor aŭ să devină bărbați și femeĭ de asemenea pe deplin sănĕtoși atât trupesce cât și sufletesce. — *B.*

Din **„Biblioteca pentru tinerimea română“**, edată de Societatea pentru cultura și literatura română din Bucovina, ni s'aŭ maĭ trimis broșurile III și IV. Broșura III cuprinde povestirile: Băetsărac de I. Slavicĭ, Feciorul Dediuluĭ de S. Fl. Marian, Bălaurul cu 12 capete de I. C. Fundescu și balada poporală „Bălaurul“ din colecțiunea luĭ V. Alecsandri. Broșura IV conține: Visul luĭ Petru, poveste de Iunior. Portocalul și bălaurul, poveste de I. Morĭŭ, Legenda pajurelor, din ornitologia poporană română de S. Fl. Marian, și fabula Șórecul și Ghinda de V. Bumbac. — Aceste broșurĭ sûnt destinate pentru copiĭ și copile maĭ desvoltați decât aceia, pentru carĭ este alcătuită biblioteca librărieĭ N. I. Ciurcu.

Diverse.

Academia română. Sesiunea generală a „Academieĭ române“ din anul curent s'a început din 4 (16) Martie, sub presidiul d-luĭ Ión Ghica. Despre decursul acesteĭ sesiunĭ vom aduce câte-va amĕnunte în numĕrul viitor. Deocamdată împărtășim, că premiul de 1500 leĭ al „Asociațiuneĭ craiovene pentru desvoltarea învĕțămêntuluĭ public“ s'a dat d-luĭ Dr. *C. Codrescu*, pentru scrierile sale: Compendiŭ de higienă, și Manual de medicină poporală (Bêrlad, 1885).

† **Dimitrie Gusti.** In ḑilele acestea a rĕposat în Bucurescĭ Dimitrie Gusti, vice președinte al Senatuluĭ Românieĭ, un bărbat cu multe merite pe terenul instrucțiuneĭ. In lepturariul luĭ Pumnul aflăm următórea notiță despre viața luĭ Gusti: „Născut în 24 Octombre 1818 în Iași, și-a făcut cursul învĕțăturilor în școla ie-

șană, și anume cursul de filosofie sub renumitul profesor Eutimiu Murgul. După absolvirea studiilor, la 1837, fù denumit profesor la școla elementară din Iași; după un an sĕ făcù profesor gimnasial la academia de acolo, și după aceea dela 1849 încolo maĭ purtà pe lângă profesură încă și posturile de bibliotecar al academieĭ, de pedagog primar, de subinspector, de inspector, ér' după aceea să făcù șef despărțĕmêntuluĭ I al școlelor la ministeriul cultelor și al învĕțămêntuluĭ din Moldova. La anul 1852 s'a retras cu totul din ramul învĕțătoresc și în societate cu T. Codrescul a înființat o tipografie, ca cu atât maĭ ușor să pótă rĕspândí între Romanĭ cărțile folositóre.“ Ca scriitor Gusti este cunoscut prin maĭ multe poesiĭ ale sale, prin „Retorica“ sa, prin scrierea statistică „Poporațiunea Moldoveĭ“ etc.

O visitațiune școlară. Școlele nóstre mediĭ din Brașov (gimnasiul și școla reală) aŭ fost visitate din 20—24 Martie v. de cătră d-l director superior Iosif Elischer. Visitațiunea sĕ estinse atât asupra adjustăreĭ școlelor, cât și asupra moduluĭ de propunere. D-l director superior cercetà cu de-amĕruntul deosebitele localităț̆ĭ, biblioteca și colecțiunile; de asemenea asistà la cel puțin câte o prelegere a fiecăruia din membri corpuluĭ profesoral. După visitațiune dênsul ținù o conferență cu corpul profesoral, în care conferență îșĭ espuse resultatul observărilor sale. D-l director superior sĕ declarà în genere mulțumit cu starea institutelor nóstre. Observările și sfaturile, cu care încheià dênsul espunerea sa, aŭ fost cu atât maĭ mult apreciate din partea corpuluĭ profesoral, cu cât era cunoscut, că ele vin din partea unuĭ bărbat competent într'ale școleĭ, din partea unuĭ bărbat doritor de înaintarea causeĭ școlare. — In preséra plecăreĭ sale d-l director luà parte la o cină comună împreună cu membri corpuluĭ profesoral.

Receptă pentru pregătirea uneĭ cerneli bune. Se sfarămă 4 grame de anilină négră, sĕ amestecă cu 60 picăturĭ de acid corhydric concentrat și cu 24 grame de spirt. Fluidul, ce ese, este albăstruĭ intensiv; el sĕ pune într'un vas, care să cuprindă 100 grame de apă, și în care sĕ topesce maĭ înainte 6 grame de gumi arabic. — Acéstă cernélă, ce și-o póte pregătí orĭ și cine, nu strică penițele de fer și resistă acidelor minerale concentrate în cele maĭ tarĭ lesíĭ. (După »Gaz. Săt.«)

Stupĭ de vêndare bine conservațĭ sĕ află la învĕțătorul din Brașovul vechiŭ, Candid Mujlea, în târne de sistemul Dzierzon, cu câte 6—7 fl. unul.

Proprietară: »Reuniunea învĕțătorilor rom. gr. or. din Districtul al X., Brașov«
Tipografia Alexi, Brașov